

ՀԻՒՄԷՐՈ 1505

ԻՍԹԱՆԳՈՒԼ 22 ՓԵՏՐՎԱՐ

ԽԱՐԻՃԻՅԻ

ԱՀՎԱԼԸ ԲԱՐԻՍ

Յենեղիս Թորոշեւ, յունվարն 27
սինաւ, օրոտունուն պի յիւք զպալթա-
նընք ճճա՛ իտիպ: Հիւքիմէթի, միւ-
թարեքէ միւսպալթաթընա մճպուր
գըրլոշ օրան հալլէր իւզէրնն, քննոթ-
լէրլոշ իյգահանք վերայ:

Պունուն իւզերինէ, Միլէթ մահա-
ֆրդ ասաքերի զապրթանընտան պիր դաշ
նէֆէր, 550 նէֆէր ըֆէրլերի թարա-
ֆընտան, հիւքիւմէթ զոնաղընա կի-
տիպ, քնաֆֆէպինին տախի, քնտիմ-
մալիքերի իչին էօմէյէ հազրր պուլուն-
մուշ օլմալարընա տայիր, պիր էլլըադ
թաղտիմ իյլէտիլեր :

Սայիր պիր դաշ նէֆիր զապիթլէր
տախի, միւթարեքէ իախլմէսնէ դարըը
բրթթէսթօ իթմիչլէր աիր:

Բարեխն մուսթուհիքը ասաքրի օ-
ֆիւնալլարը տախի, շունու մաթլուպ
իլլէփէլէր տիր քի, պիր շարժնամէյէ
կիրէիլմէզուն էվէլ, սօն վէ դայէթ
պիլպիք պիր ճահա սահա իտիլէրք,
ճէպլսանէնի քուաֆֆիստէ սարֆ օլուն-
սուն, Զօրլար իսարաք իտիլսին, վէ պա-
տէհու, զալէալար սարի գալանա տ-
թրսին :

ՄԵԼԷԹ մուհաֆֆը ասաքերինտին
պեր զըսմ տախի, ժեներալ Կլեման
Թոմանըն օրտու գուրմուշ օլտուղու Է-
լիգէյէ կհտպ, միւթարէքէ օլունմա-
սընա գարչը բրօթէսմօ իլլէմիլ տիր :

[illegible]

ԱՆՆ ՏԵՐԻՆ ԼՆԱԴԱԿԱՆԻՆ ՏԱԼԻՆ, զԻՆՏԱՆԻՐ ԻՆՆ ԵՐԵՐԱԹԱ ՆԱԽԱՆ ԱՊՈԼՈՆԱՆՈՂ ՄՈՒՐ. ՆՆՈՂԻ ՔԻՆ ԵՐԱՊՈՒՐ ԿԻՊԻՐ ԳՈՒՄԱՐԱԵՐ ԵՐԱՊՐԵՐԸՈՂ ՕՐԱՄՈՐՆԸՆ ԱՐԵՄՆՆ ԱՐԻՆ ԳԱՐԺ ՕՐՈՆՄԱՍՐ ՍԻՄԵԿԱՆԻՐ ԵՐԱՄԱՐ ԻՆՆՆ, ԱՂԸՐ ԱՂԸՐԻ ՔՆՄԻՐ ԵՐԱՐԵՐԵՐԻՆՈՒՆ ՍԻՆԱՐԸ ՆՂԳՈՂՆԱՐ, ՎՆ ԱՊԱՂԵՐԸ, ԻՆՆՏԱՓԹԱ ՄԻԼԹԱՐԵՔՆ ՕՐՈՆՄՈՂ ՕՐԱՄԱՐԸ ՄՈՒՄԱՐԵՐԸՈՒՄ, ԷՆԵՐԱՐԸՐԸ ԹՈՐԵՐԱՐԱՎ, ՄԱՏԼԼԻ ՄՆԳԱՊՐԱՆՆ ԳՆՆՄԱՆՈՒ ՄԻԼԱՐԱՄԱՐԺ ԻՆՆՆՈՒՆԸ ԵՐԻՆ:

ՍԷՆ ՏՐՆԻՆԻՆ ԹՕՐԱ ԹՈԼԹՈԼՄԱՍՐ
ԻԼԷ, շէհրի ԿԵԳՊԵՐՈՎ, ՂԱՅԷԹԼԷ ՄՂՐՐ
ԽԱՍԱՐԱԹ ՎԱԴՐ ՕԼՄՈԼ, ՄՈՒՐՈՒ

Շէհերին մուհամբըզ աղիղի էհերմինին
(տըճան) պաշը, պիր հիււլէ իէ տիւշ
միւշ իտի. վէ ասըւ աղիղ, վագթի իւր,
պաշընը, զօլթուղու ալթընա ալաբադ
պիր չալ իւղերինտէն կէյմիշ տիր տէյի
րիվայէթ օուռնտուղանոան, էրմինտէն
տիւշէն պաշը տախի, ալնի քէնտիսի
հիպի, զօլթուղունուն ալթընա զօնապի-
լիւր:

Մուհասերէնին էն պիւիւք աշը-
րըշը, Նիգամ ասաբիրի չէքփո, չէյ-
լէ քի, մուհասերէնին պաշանըցընտան
սննուն աւկիւն, Բարիս Ժիվաբարընի
տիշարըրընի, մէ իւնչմէնին զարշըրն-
տա պուռնմուշ տուր:

Տօնանմա ասաքիրի, վէ թօրնուլա-
ւը, շալէթէ էյի սուրէթտէ գալղա իթ-
տիլէր:

Բարիս հիւքիւմէթի պազը զապը-
թան վէ օֆիչեալարա, միւթարեքէյի
գապուլ իթաիրմէք իչին, եբէյիճէ
կիւճլիւք չէքմի տիր:

Չարդաճը առաքիլի օֆիշեալարըն-
տան Բուլիզագ նամ զաթ, Բարիս զա-
գէթալարընա, աթիտէքի մէքթուպու
իրսալ իլլէմիշ տիր :

• Տիւն արշամ պիր թվաթուր չբար
քի, տիւնէն ասաքրի, Բարիս գաւէ-
լարընա կիդիպ, անկրի, քէնտի զապ-
թընա ալաճագ տոր տէյի :

Միթերպիեռը լերիմը, իշերի չեք-
մէք իշին պիւր էմը արեղ իշիմիշ օլմասը-
ղըմուսն, էսնիւմտէ պուլուսնան սուլու-
կէշմենէ թէճըրկպէ լտէճէք օլան իրք
տիւլման ասըլըրնին պէյնինին, ըիվօլըր
թաապիւնմասը իլէ տաղըրթման քարար
վերտիմ :

«Պոլ սապահ, շէֆֆադ ամթարայթ-
մազ, Ամիրաւ Սէսէյէ պիր մէքթուպ-
կէնտերիպ, էկէր զօմանտասը թահ-
թընտա պուլունան գալէալարը թու-
թուպ տուրաճադ իսէ, էմրի իտարէմտէ
օլան 400 նէֆէր ասաքիրին էմրլէրինի,
քէնտի հիւքմիւ թահթընա վազ իլլէ-
մէյէ հազըր օլտուղումու պէհան իլլէ-
տիմ :

Ինչպէն վաղեմի, թեպէմ. օլմագլըզ-
միւր, պղեղ տախի լեռնալիչ գլընտը .
օչ վաղըթ, թապուրումուն քեռֆիթէյի
օնիչեալ վէ նեֆէրաթը, քնտի սիւհ-
լարըն լեռնալմ իթմէ քտէն իտէ, անէրի
գըրըպ լաբապ էյլեմէյէ եւմին իթտի-
լէր . :

Պրելեւէլ վէ Բիազգա նաման զաթ-
լար տախի, մուհարէպէյէ տէվամ ի-
տիլին իշին. քէնտի քէնտիլէրէ, Բա-
րիս օրտուռու գօմանտանլըզըն, վէ էր-
քեանը հարպ ըյէյալիյին իւզլըրէրինէ
ալըլըլար, վէէհալէիյի վէ օրտուռու ա-
եաղա գալտըրմազ իշին, պազը քիլի-
նէլէրին չանալմընը չալտըրմըլար իսէ-
ան, քէնտի մմուրիէնլըրէրին, զապ-
թիյէ իտարէսին թէրք իյէմէյէ միճ-
պուր օյմուշար սըր:

Պիր արա տախի, Նոթըը Տամ քի-
լխեհի էթըաֆընա վազ իտիմէն օւն
թօրաըըն զապթընա գաղըըըմը, լա-
քին, Բարիս մուհաֆըզ պեօլէլիւ, էմ-
ըի պատրէթէ ըրալթէն, զան տեօ-
քիւմխէն սեպէպիեթէ վիրմէքսիլին,
միզըիւր թօրաըըն մուհաֆազաիլմէյե
մաքթէտիր օյապիմիյ տիր :

Բարեսին թելով օլաուդու վազընթ,
աթլը առաքրի աթլարը իկ պերպեր,
անճազ 33,000 ղէս աթ գայմրի իտի :

Ֆրանսերդ օրաուսուհուն, Բրուսիայը-
լարն մուհստէրէ չեմպէրին Կրրամմը
սլմարնն պիր ի յղահաթը տախի պու-
սուր:

Գերտախալըսար, զաթէն, նաթըլ քի
պաղզա տէֆա տախի տէմիշիզ տիրո
ստէթտէն չօզ զիեատէ աթըլ ասաքի-
րէնէ մալիք պուրունմագտա տըրըս-
րմախ, Տրանսըզ օրտուտունտա, պու-
տէրէնէ տէ աթ գըթըլըլը պուրունսուղու-
հայտէ, եալընըզ զիեատէ ասաքիրի նե՞
գատար իչ կէօրէպիլիր:

Բիւհատէ ասաքերինն, հիւճուհնու
գլայաշէրքան, թէհիքտէ պուռն-
տուղու սրբատա իմտաորնա ելթիշն,
վէ կըրնէ քիմսինտէ տախի անը մու-
սափազա իտէն, սիւտրի ասաքերի տիր:
Իմոի, սիւարի ասաքերի, նէ գա-
տար չոգ օլուր իսէ, բիւհատէ ասաքերի
տախի, օլ գատար գուլվէթի, վէ նէ
գատարազ օլուր իսէ, բիւհատէ տաքի-
րի տախի, օլ գատար գայիֆ օլմուշ
օլուր:

Աբեղը, Բրուսիալը և Թարաֆըն-
տա, սիւտրի տաքիւրի, տաւթուն չօգ-
լիւտաւ, վէ Ֆրանսալը և Թարաֆըն-
տա տալիս, տաւթուն չօգ ազ օտու-
րաւ իւր իւր իւր իւր իւր իւր իւր իւր իւր
թիֆէ հաճէթ տէյիւ տիր: Թօքնուլար
հայն տալիս, այնպիսի օմիւշ տուր:

ՊԻՐ ՄԻՆԵՐՆ ՍԱՀԻՊԻ
ՔՐՈՅԺԷՄԻՆ ՄԵԳՏԷՅԻՆԻ ԴԱՊՈՒԼ

իյնմըն օլան վ ի իննալը Եհնուտիւն
պիւրիսի, պու կիւնէրտէ, Մաճարիւ-
թնստա վազը Բանքգօվա նոմ մաճալ-
տէ վէֆաթ իթմիշ վէ քէնտի թօրու-
լարընա 1,300,000 ֆիօրիս վարդաթ
պըրազմըշ աըր: Պու տտամ, քի իսմի
Ժան Տանիւ Պ. . . իտի, Մաճարիւ-
թնստաքի էմլաք սաճիպլէրինն ալաճը
իտի, օնլարա, միւսարիւֆլիքլէրինն ե-
լինն վարտըրընլար իշին, ֆաճիք ֆա-
յիլլէ ազճէ Կօտիւն վիբիւ իտի.տէօրթ
Երքէք վէ իւշ զըզ էվատ սաճիպի օլուպ,
անլէրին թըրպիւնինն աւալ պազմամըշ,
հօրթթա սօնրատան կէչինմէլերի իշին
սէրմաեէ պիւն վիւրմէմիշ տիւր, ախիւրէք
քի Ալլահ սիզէ էլ աեազ վիւրմիշ, կե-
տին պաշընըրն չարէսինի սիզ քէնտի-
նիզ ախչիւնիւն:

ԱՆԳՈՒՄ ֆարիգենինն վարիսէրի
բէտերէլըինն պու տերէմէ ճեմհամէթ
սիպլիլինի կէօրէքէ, պունա պիր չարէ
տիւլիւնտիւլէր, շէօյէ քի, կիւնիւն
պիրինտէ բէտերլէրի պիր Խօճօւլուգ
տան ավաթի իլլէտիկի վաղըթ պիրտնէ
պիրէ իւզերինն հիւճուժ իտէքէ, էլ-
լէրինի վէ ահապարընը պաղլաւարըր,
վէ իւզերինտէ պուլունան 100,000 ֆի-
օրինի ալարաւ Նէհուտի, պունուն իւ-
զերինն հիտտէթլէնէրէ քարըրնը պո-
ւալտըր, վէ պու սուրէթլէ քեմաիլէն ֆա-
շիւտսէրնտան ալլըրլըր վէ քնտաիի տա-
լի վիլէնաեա կիտիպ, օրաւա Բըրօ-
թէթմանրըր գապուլ իլլէտի :

Օւ վազըլտան պերու, էվվէքի
միւսրիֆլիքէրնտէն վազ կէչպ, պիւ-
սիւք իտառէ իլէ կէչնմիլ տիր. նասը
քի պիլտիրտիք, պու տէֆա, Բանքս
վատա վէֆաթ իյէմիլ տիր. էօլմէգտէն,
գալմէ ալմըլ օլտուղու պիր վասիէթ-
նալմէ, քէնտի էվատարընը միրաս-
տան էատ իտէրէք, միրասընը, քէնտի
ֆօրուսլարընա պըրագմըլ վէ Բէշմա-
տաքի քիլիսէլըն 9000 ֆօրէն հէտիյէ
իյլմիլ տիր :

— Դարանք էնֆէրէիօր զազէթասըն,
իւշինճիւ Նաբօրոնուն հիւքմտարլըը
սոն կիւնէրնստէ խարիճլէ նազըը
լըզ մէմուրիեթիին իճրա իյէմիշ օլան
տիւք տը կըրամսուն զայէթ ուզուն
պիւր մէթուպունու նէշը իյէմիշ տիւր,
տիւք տը կըրամս մէզքիւրմէթուպուն-
տա, մուհարէպէյի հազըը սէպէպլէրին-
տէն պիւրիսի տախի սէն սին տէյի քէն-
տիսինէ գարլը օլունան ազլիեաթը ճէրհ-
իտէրէք շէօյէ տէմիշ տլր։ Մուհարէ-
քէյի հազըը, բըրուխանը սէպէպի-
տէն Վիլմէսի իլէ մութլազ սուրէմի-
վուգու պուլաճազ իտի, բըրուսանըն
1866 սէնէսինտէ Ավսթրեանա գարլը
օլարազ իթալեա իլէ ագտ իյէմիշ օլ-

օլմագ իւզդէն, Բերրուսիա 1869 սէնտսին
տէ Ֆերանանսա զարը Բուսիա ին
աճտնտմէ ապտ իլլէմիշ տիր, Ֆերանան
իւն Բերրուսիա ալէնինտէ վուգու պու
լան մուհարէպէնին պաշագ պիր սէպէ
պի պուլունսա իտի տախի, Էինէ Էւ
րոպա հիւքիւմէթլէրի միւտախէլէ իթ
մէնճէքլէր իտի. վէլհասըլ, իմբէրա
թօրուգ սուլհ Չիմտը իսէ, ճիւմհու
րիւնէթ տախի մուհարէպէ օլմագ տըր
վէ մուհարէպէյի ապա միւթթիգ
պուլունմագսըզըն իլէրի վարտըրանագ
տըր. պաշագ շէյ տիր Էկէր պիւթիւ
միլլէթլէրի, քեւաֆէյի իմբէրաթօր վ
զըրալլարա զարը սեւողա զալտըրմա
նէ մուլսիֆֆագ օլուր իսէ :

— Որն կհաւէ բարչասընտան էօմի-
օլան Բրբուհալը պիր ասքերին չանթա-
սընտա թօքնու սանաթընտան պահս ր-
տին վէ միլէթէ քիւթիւպխանէսինտէ մահ-
ֆուզ պուլունան վէ օն ալթընճը աօըր-
տան գալմա պիր էլեագըրըրն սուրէթի
պուլունմուշ տուր: Մէջքիւր էլեագըր-
սընտան անաշըտաղընա նէզարէն,գույ-
րուզտան տօլար թօբլար, ալըզտան տօ-
լար թօյլաթտան էսքի տիր. քէզա մէջ-
քիւր էլ եագըրընա կօրէկտիւպիւր
նէզարէն: Միթայիէօլլէր, թօլլար
տան էլ վէլ իճամ օյունմուշ տուր:

Օն տէօրտիւննիւ ապրտա, Մի/թ
բայեօղլէր, Բիպօտէքին թէսմիտէ օլու
նուր խոի:

— Լճադառան պլեյտերի տիպին են
զարեն, օրտու իչին օլունան մեսարի
ֆաթըն մեզտարը, 15 միլեոն 851,700
ինկիլիզ լիբանոն պալիզ օմուշ, Եա
նի, 2 միլեոն 886,700 ոստեո ինկիլի
լիբասը արժմըշ տըր :

ւաղ, որ տղիտութեան անողոր իշխանութեան տակ կը հեծէ անմիջական, եւ չի գրտնէր մէկը որ կարեկցութեան ակնարկ մը արձակէ իր վրայ, կը նմանի անագին ովկիանոսին մէջ ճանապարհորդող նաւի մը որ մահապտանգ ալեաց մատնուած խորտակուելու ենթակայ եղած է . եւ քաջանուտ նաւուղիք մը կը կարօտի . բայց դժբաղդաւար չի կրնար գտնել . Ազգին արդի խեղճութեանց փոխարէն դարձնենք աչքերնիս մէջ մը պատմութեանց էջերուն վրայ եւ պիտի տեսնենք թէ ժամանակին մեր ազգը ինչ պայծառութեան եւ կրքանկութեան մէջ կը ցոլար բաղմամբիւ դիւցազնաց անձնութեան մը, որոնց յիշատակը ինչպէս մինչեւ հիմայ նոյնպէս ասիէց վերջն ալ անընդհատ պիտի մնայ մեր սրտից մէջ :

Աւաղ որ մեզի երազը կը թուի այն ատենի վիճակը եւ հիմայ անոր եւ ոչ իսկ նըշանը կը տեսնուի մեր վրայ : Քորք իմ, միթէ մեր ազգը այս թշուառ կայութեան մէջ յարատեւելով ուրիշ ազգաց ծանակ պիտի ըլլայ . քաւ լիցի, յոյս մեծ ունիմ որ պիտի գայ որ մը ուր մեր ազգն ալ պիտի ունենայ նշանաւոր համբաւ մը . քանզի մեր ազգն ալ սկսաւ արագ քայլերով յուսաւորութեան ասպարէզը դիմել, ուստի քաջաւերութիւնք . քորք իմ, քաջաւերութիւնք, աշխատիւնք, եւ կարելի եղածին չափ տքնիւնք մեր ազգօգուտնպատակին հասնելու, որուն գլխաւոր եւ առաջին տարրն է դաստիարակութիւն, դաստիարակութիւն եւ դարձեալ դաստիարակութիւն :

ՆԵՐՈՒՆԻ ԼԵՃՈՒՆ

Նասը քի պիտիլմի խորք, Քեաթիկան է ֆէնտիսին հիմնէթ իլլէտիկի 20 ատէտ լիւրա լիւ, պիւր ատէտ ալէա բիւսնո ալրնուլ, վէ մէքթէպէ նապլ խորիւն տիր :

Շու աթիտէքի Թրապիզոն մէքթուպուստն տէրճի տալի թարաֆըմըգտան ընճա օլունսուշ տուր :

Տրապիզոն, 18 յունվար 1871

... Խմբագիր,

Քաղաքիս Ազգ. կացութեան վրայ լըրազրաց միջոցաւ մինչեւ ցարդ հրատարակուած տեղեկութիւնները, եւ ի մասնաւորի մօտեւոր Մամուլ 125 թուոյն մէջ երեւցած յօդուածը կատարեն զմեզ որ, ընդհատելով մեր կողմէն ցարդ պահուած լուսթիւնը, բարձրացնենք ձայներնիս, որպէս զի ճշմարտութիւնը մերկապարանոց փայլի, եւ արդոյ հասարակութիւնը ալ եւս խաղալիկ չըլլայ մասնաւորաց կրից եւ չահուն : Ուստի կը խնդրենք որ ներքե մեզ ձեր պատուական թերթին միջոցաւը կատարել մեր այս նախարկան պարտքը :

Սիրելի ընթերցող,

Կը ինչեք հարկաւ թէ 70 յուն. 1 էն ի վեր է արդատացաւ Տրապիզոնի աստղը որ երբեմն մին էր Հայ հորիզոնին վրայ փայլող ճաճանչաւէտ աստեղաց . նստնայաւ Տրապիզոնի փառքը, եւ նախատանաց քօղ մը իւր անցելոյն վրայ ձգուեցաւ : Չարադիտ թըռական, յորմէ սկսաւ մեր անկման առաջին քայլը : Ուստի՝ ձեր ազգասէր սրտէն թեկաթերալ, քանիցս որոնած էք հարկաւ ասոր պատճառը, եւ կրկին եւ կրկին լրագիրներու գիմելով աւելի քան չէք գտած բայց միայն իրար եղծանող հակառակամարտ պատկերներ որք զձեզ աւելի չփոթելու, քան թէ ճշմարտութեան վերահասու ընելու, ծառայեցին : Ուստի եւ արդարացի դայոյթթով մը գուցէ այժմ մեր տեղեկութեանցն ալ յանձն չառնէք լսել : Բայց, կը խնդրեմք երկայնամտեցէք սակաւիկ մի եւ փոքր ունեկընթերթիւն մ'ալ մեզ շնորհեցէք, կարծեմք թէ չը պիտի ստրջանաք :

Կարգադիր հարկաւ փունջ լրագրին նոյ՝ 14 թուոյն մէջ Տրապիզոնի վրայ գրուած յօդուած մը, եւ դարձեալ անոր դէմ Մամուլ 125 թուոյն մէջ այլ յօդուած մը : Փունջին «Տեղեկագրոս» անուն նամակագիրը թէպէտ մեզ անձանթ է, բայց իւր գրածներուն ճշմարտութիւնը տեսնելով, Տրապիզոնցիկն անոր դէմ, ոչ թէ որոտութիւն, ինչպէս Մամուլ նամակագիրը կըսէ, այլ սէր եւ համակրութիւն կըզաց : Արդարեւ կծու եւ դառն էին նորա խօսքերը մեզ համար, բայց թող Մամուլ նամակագիրը գիտնայ որ ինք իւր անձը պաշտպանելու համար, վարպետութեամբ մը ճշմարտութիւնը թիւրեւրով, Տրապիզոնցիկն պաշտպանելու փորձ փորձելը անկէ աւելի վիրաւորել է զմեզ, մանկան տեղ զնելով : Մենք աւելի եւս

կը սիրենք անկեղծ բարեկամէ մը յանդիմանութիւն քան թէ չորժուց թշնամիէ մը փայտիլ :

Սիրելի ընթերցող, հիմա եթէ Մամուլ այն թիւը առաջի աչաց ունենաք, եւ նոյն յօդուածին տէրը մեր հոս մի նկատելուն հակառակ, տեսնաք հոս «դաւաք քահանայից» օտորագրութիւնը, պիտի դարմանաք, յիւրաւի, եւ այս առաջին կէտէն, կասկածելի պիտի երեւնայ ձեզ մեր ճշմարտաստութիւնը : Բայց ոչ, այդ յօդուածին տէրը մի է, չխաբուիք, եւ այս տարածաշնորհները մի միայն ըստ կրեւորութի է եւ բնաւ մեր ըսածին չը հակառակիր, եւ վստն ապացուցի, կուզենք ձեր ուշադրութեանը յանձնել նոյն իսկ այն յօդուածին քանի մի կէտերը որք, անտարակոյս եմք թէ, մեր ըսածին հաւանութեանը պիտի հրաւրեն զձեզ :

Յայտնի է որ մեր արդի Հայերենը, իւրաքանչիւր գաւառի համար, իւր յատուկ դանաղանիւշ նշաններն ունի եւ այս այնքան զգալի է որ գրաւոր լեզուի մէջ անգամ գրչին՝ աւելի գաւառականին, քան թէ գրաւորութեան խիստ կանոնաց հետեւելը յաճախ տեսնուած է : Արդ՝ եթէ, նեղութիւն յանձն առնելով, վերստին աչքէ անցնէք Մամուլ այն յօդուածը, իսկոյն պիտի զգաք թէ Հայրենեաց ո՞ր գաւառին զեփու ուր կը սուլէ հոն, Կաթողիկոս Շամիրամայ գեղեցկայօրէն ամարտնոցին թէ Մեծին Սիրիլդատայ գահուց ընծայող ափանց :

Եթէ բաւական չը համարիք դայս, բաղդատեցէք նամակին ստորագրութիւնը եւ սկսուածը, ուր յայտ յանդիման կը խայտառակուի խալդոսի հեղինակը որ, մոռնալով իւր քահանայից անուան տակ քօղարկիր, փոխանակ բաղմամբական ձայնիւ փտրելու, իւր անհատ անձնէ կախի նամակը, այսպէս՝ «Եթէ պատու ծառայիս առ տէրն կը վերաբերի, եւս» : Բայց կեղծեաց ընկալն է այս որ միշտ մէկ կողմէն բաց պիտի տայ :

Այլուստ, հարկաւորութիւն չունինք այս ներքին փաստերուն ալ, քանի որ նոյն իսկ ստորագրող քահանայք բացէ ի բաց կը վկայեն որու հեղինակութիւն եւ թեկաղորութիւն ըլլալը : Իրենք, կրսն, մի միայն գործիք եղան մէկ չահուն եւ ուրեք ալ յակամայից բռնադատեալ ստորագրեցին, ինչպէս որ մէկն ալ, ստորագրելէն քիչ ետքը : Այլ Թատրիարք Զօր ըողորեց այս անխիղճ բռնութեան դէմ, եւ ոմանք ալ կըսեն թէ «այս գրուածներէն շատը մեզ չէ կարդացուած, եւ կամ թէ շատ տարբեր կարդացուած են, ըստ որում մեր լսածները յօդուածին հետ բնաւ չեն համաձայնիր» : Այժմ որ հասկցուեցաւ մեր քահանայից անմեղութիւնը, գտնանք ուրեմն բուն հեղինակը եւ անոր հետ խօսինք :

Կարծեմք արդէն իսկ գուշակեցիք, Սիրելի ընթերցող, ով ըլլալը այս խարդախ անձին, բայց մե՞ք կուզենք բացէ ի բաց անուանել, զի «չիք ինչ ի ծածուկ որ ոչ յայտնեցի» : Ետեկայ մեր այժմեան պատրիարքական փոխանորդ Արիստակէս շնորհ վարդապետն է, փունջին նամակագրին դէմ վարդապետով թէ ինչու Տ. Բարթողիմէոսին այնչափ գովասանք տուեր է եւ իրեն մաս մը չէ հաներ, սկսեր է ասոր դէմ զինել իր հօգր գրիչը, եւ իր վրայ շնորհակալութիւն գովեստ, եւս : Գրելով քահանայից բերնէն, ստորագրելու տուեր է անոնց :

Բայց, զի՞ կոծես, վարդապետ, զի՞ ըրցիս, զի՞ այրիս, զի՞ բորբոքիս, զի՞ չնչիւնիս, բունի գեղեցկութիւն կըլլայ, ո՞ր են ճու գովեստից արժանի գործերը, ո՞ր ազգասիրութեանդ, ո՞ր քաղաքեցեանդ, ո՞ր կատարելութեանդ համար փառաց կակնկալես եւ չգտած տեղը կը ցաւիս : Մենք ալ կը ցաւեմք, արդարեւ, բայց, արդեօք քանի՞ տարբեր է մեր ցաւը քու ցաւէդ : Դու կը ցաւես քու անձիդ, քու փառացը համար, իսկ ինչո՞ք ազգին թշուառութեանը համար որ ի քէն պատճառեցաւ, Դու՞ ազգը բռնան ընելով, քու անձը պարարելու կը նսալիս : մենք օր ըստ օրէ կը հալմք, կը մաշիւնք : Դու վեղար մը յաղողի ես առնելու եւ գուցէ եպիսկոպոսանալ իսկ կերակուիս : Բայց մենք քու վեղար անգամ առնելուդ վրայ ցաւ կըզամք : Չը կարծէք բնաւ թէ կանխադրած ատելութեամբ մը քու մասիք նախապաշարեալ եմք, վարդապետ, քաւ լիցի, քանի որ բնաւ իոյ չիկնք ճանաչիւր զքեզ ի վաղուց, այլ որովհետեւ ազգասէր Ա. Հայրիկին շնորհիւ զքեզ ճանչցանք, կամ լաւ եւս ըսելով, դու զքեզ ճանչցուցիր, ասկայն ո՞ր պէս մենք կը յուսայինք եւ

կը ցանկայինք, վասնորոյ այժմ իրաւամբ մեր զայրոյթին եւ մեր արհամարհանացը առարկայ եղած ես :

Այո՞, մարդասպանութեան հաւատարծանք է քու ըրածդ, եթէ ուշի ուշով նըկատուի . քանզի Տրապիզոնին 7 տարեկանէն առեալ մինչեւ 18-20 տարեկան ապագայ սերունդը դաստիարակութեան գրկէն կորզելով տղիտութեան խաւարին անդունդը գահալիծեցիր, գալէդ գրեթէ շաբաթ մը վերջը հիմն ի վեր տապալելով Տրապիզոնցւոյն այնքան զոհողութեամբ, ջանիւք եւ ճգամքը կանգնած եւ բարեկարգած ազգային դպրոցը «Լոթեոսեան է» չեմք գիտեր ինչ է բանդագուշկելով : Թէպէտեւ կուրանաս այժմ այս խօսքը եւ «տարբեր ըսի» կըսես, բայց հարուածը հարուած է, Դպրոց մը որ, երբեմն իւր բարեկարգութեամբը շատերը գերազանցիր, շատերուն հաւատարիւր եւ շատերուն ալ նախանձելի եղած էր, այժմ անշուք եւ քրեթէ դատարկ արտասուաց ուղիս կիջուցանէ : 600 աշակերտէն, այժմ, երկուս, 275 աշակերտ հաղիւ մնաց, անոնք ալ կերթան՝ կուգան, այսպէս իմի ըսելով : Ո՞ր դնացին միւս 325 ի չափ աշակերտը, — Պատասխանելը դժուարին չէ . նայեցան որ դպրոցը մէկ մը բաց, մէկ մը գոց, բաց եղած ատենն ալ քոցէն տարբերութիւն չունի, հին վարժապետաց ձեռքը մնալով, եւ վերակազմութեանը համար ազգին մէջ ամէն ձեւ ի դերեւել, յուսահատութիւնը առ հասարակ տիրած, անոնք ալ սկսան դիւ ու ցաւ ըլլալ : մեծագոյն մասը արուեստի գնաց, ոչ փոքր մաս մ'ալ, դատարկ, փաղոցները կը չափէ :

Յաւալի՞ անկուսն : Քորք ինչ զգացում ունեցող անձ մը չը կրնար ազգին այն փառադուրկ հաստատութիւնը տեսնել, առանց խորին հուսալքման մը արձակելու : Իրաւամբ մերձեցուց մեզ Գեր. Թոմէիկ վարդապետը իւր ասկից անցնելուն, տեսնելով մեր այս թշուառութիւնը, Սաղմոսին այն խօսքը թէ «Եղեաք մեք նախաժողովրդաց մերոյ, ծաղր եւ անարարութեանց այնոցիկ որ չուրջ կան գմբէք» : Դրացի ազգաց եւ անցնող դարձող ազգայնոց սիրտը կողմէ մեր այս եղկելի կացութեանը վրայ եւ միայն մեր Արիստակէս վարդապետը կայ որ չըխնայ կամ չամաչեր ըսելու թէ «Ուսումնարանին արդի յառաջագիմութիւնը աւելի զարգացեալ է» :

Միթէ ամէտ կը գրէր փունջին նամակագիրը թէ «ոչ եկեղեցի ունին, ոչ ընթերցարան, եւս : եւ ամեն բան եղծեալ եւ ապակեանեալ է» : Այսպէս չէ՞ : Տրապիզոնի մէջ 3 եկեղեցի կայ՝ մին քան զմիւսն անչըջայեալ եւ թող քահանայից օտորաբար, այլ քու եղբորդ, վարդապետին, ալ եկեղեցին փոխ ըսելը յաճախ տեսնուած է, առ ի չգողէ փոխառաց մանկանց : Գառք ընդի որ եկեղեցւոյն մէկն ալ բոլորովին գոց է : Այս ալ վառն եկեղեցեաց, իսկ ընթերցարան բնաւ չունինք :

Քանզի լրագրաց մէջ ժամանակ մը «Խօսարան» կարդալով, ասիկա քեզի փառաց դուռ մը կործեցիր եւ ելար, մինչ անդին ընթերցարանը կեցած էր եւ կրնար խօսարանի տեղ ալ ծառայել, դու տեղը եւ անունը փոխելով դպրոցը խօսարան տնուանեցիր եւ ասանապետ եղար, որպէս զի լըրագրիւններուն մէջ գրուիս, եւ ինչպէս որ գրուեցար ալ : խօսարանին մէջ տեղի ունեցած դէպքերը, կարի հեգնական ըլլալուն համար, չեմք ուզեր այս տեղս յիշել միայն զայնչափ կըսենք որ նորա «Ապուգային համար խօստացած մեծ յոյսը» յիւրեւ կաւ, այս է մէկ երկու մարդ յաճախելով շաբաթ մը տնեց եւ դժոյղակ օրհասականը վրայ գալով կնքեց յաւիտեանս իւր մահկանացուն, իշատակաց արժանի արդիւնք թողով ազգին ընթերցարանին խափանուած : «Անական բարեկարգութիւն» մ'ալ հասարակութիւնը կարգաց այն օրերը լըրագրաց մէջ եւ թող լսէ այժմ ինչպէս էր եղելութիւնը :

Վարդապետ մը կանցնի եղեր ասկէց, դէպ ի իւր երկիրը : (ոմանք ալ ըսին թէ Պատրիարքին երեսէն կը փախէր) չը հարցուցած, չը փնտռած ո՞վ եւ ինչ ըլլալը, բռնեք խրկեր ես վանք, ո՞ր գիտէ ինչ անց որք կեանք իրեն խոստանալով : Բազմախնդիր մարդ, նա ալ առաջարկութիւնը երկրորդէն չը տուած կը վաղէ իսկոյն իրեն ընծայուած այս նոր օթեւանը, որ բաղդին հոս իրեն պատրաստած բարիքը վայելէ : Նա

դէպ ի վանք, դու դէպ ի լրագիր կը դիմէր : Հոն մարդը շաբաթ մը կապած է, բաղդը չը ժպտիր, երկու շաբաթ կսպասէ, նոյն օրինակ . կը հասնիայ որ թշուառութեանէն իրեն լարուած նոր թակարթ մ'է այս, կրսկըսի, առանց ումեք բան մը ըսելու, առնել վերստին իւր երկրին ճամբան : Ո՞ր մը երկու օր վերջը իմացուեցաւ թէ վանքին վարդապետը փախեր է :

Աղգային ժողովները ասոնցմէ տարբեր բաղդ մը չունեցան :

Քանզի երիտասարդք որ, նախկին ժողովոյն լուծուելէն ետքը, ազգին գործերը ստանձնած կը տանէին, տեսնելով օր ըստ օրէ ազգին տկարանալը, դպրոցին խեղճ եւ ցաւալի կացութիւնը, եւ ինչ կրնալով գարման մը տանիլ, լքան, յուսահատեցան եւ վերջապէս լուծուեցան անոնք ալ, ուրով մնացինք երկար ժամանակ մ'ալ առանց ժողովոյ, եւ շատ չկայ որ դեռ, առանց քու յարուցած դժուարութիւններու անալու, ռազու՞մ ճգամք, թաղ. եւ Ուսմ. խորհուրդներ հաստատեցինք որոց առաջինը տոկաւին դու չճանչնալ կը թուես :

Ահա այս է իրաց վիճակը ինչպէս որ էին եւ են եւ ինչպէս որ նկարագրեր էր փունջին նամակագիրը, որոյ համար դու կըսես թէ «... ոչ սխալիւ ոգուով ժանտ բերնէն եօթնապատիկ առաւել քան Բաբելական հուր եւ մուրը տեղացեր է քաղաքիս վրայ եւ ամենայն ինչ լուացեր ու ներկեր է, ուրոյ նկատմամբ զգայուն ազգային սիրտ մը անկարելի է տոկաւ եւ համբերել : Յանուն հայրենեաց ընդհանուր ժողովուրդները խըժղեական ապաքանութիւնները են անոնք : Այլ ընդհակառակ իւր սուտ եւ փութ կարծեաց (որոնք գուրէ իր անագորոյն սիրտը եւ թէ ունի պիտի գոցէ ազգոյ հասարակութիւնը աշալուրջ է ազգային գործոց համար : Վանական ընկերութեամբ եւ ժողովը իր քրտնաթոր տքնութեամբ եւ աշխատութիւնը կը շարունակէ » : (1)

ԹԱՏՐՈՆ ՕՍՄԱՆԻԷ

Ի ԿԵՏԻԿ ՓԱՇԱ

1871 փետրվար 23 երեքշաբթի գիշեր ժամ ճիշդ 3

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ Յ. ՎԱՐՈՎԱԿԱՆԻ

Մասնաւոր ներկայացումն

Ի ՆՊԱՍՏ

ՕՐԻՈՐԴԻՎ Վ. ԳԱՐԱԳԱՆԵՍԻՆ Թ. ՉՈՒՀԱՃԵՍՆ Ա. ԱՍՏԳԻԿ Ա. ՉՈՒՀԱՃԵՍՆ

ԴԵՐԱՍԱՆՈՒՅԵՍ

ԱՐՔԱՅՆ ԶԲՕՍՆՈՒ

Թատերգութիւն երգախառն ի հինգ արարս

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻԿԻՈՅԻ

ՏԵՍԷՎ ԻՆՉ ՄԵՆՑ

ԲԱՐՅԵՏԵԱՍԿ Պ. Թ. ՈՒՆՃԵԱՆԻ

ԱՐՏԱՍԱՆԵԱՒ ՕՐ. Վ. ԳԱՐԱԳԱՆԵՍԻՆ

ՊԱՐ ՆԱԽԱՍԵԱՑ

Ազգ. - Մակաւ ժամանակի մէջ, թաւտերական ասպարէզին վրայ բաւական յառաջագիմութիւն ցոյց տուող նպաստաւորեալ դերասանուհիք ու գէյտով Հասարակութեան հաճելի ներկայացում մը տալ, որոշեցին Վիքթօր Հիւկոյի այս ըսքանչելի եւ հետաքրքրաշարժ թատերգութիւնը ի հանդէս ածել, յուսալով որ, ինչպէս ուրիշ անգամներ, նոյնպէս նաեւ այս անգամ թատերասէր Հասարակութիւնը, իւր խախուսիչ ներկայութեամբ զերեք քաջալերել պիտի բարեհաճին :

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ԳԻՆԵՐ

Տոմարները այսօրուրէն կը ծախուին Բիւրքեճիւրներուն մէջ, Պ. Գեորգի օրճաւանք եւ կէտիկ բաշայի գլուխը Գերձաք Գրիգոր աղայի խանութը :

(1) Պու մէքթուպ տահա ուզուն իտի իսէ տէ, պիզճէ բէք լիւզումսուզ կէօրիւնտիւկիւնտէն, տէրճինտէն սարֆը հազար իլլէմիւնիք տիր : վէ պօս մինաստէպէթ իլլէ, պիզճէ մէքթուպ եւզան զաթլարա, միւթուլաւ վէ գուրու լազըրարալը եազմագտան իսէ, եալընըզ վուզուի հալլէրի պիլտիրէբէք, լազըմ կէլէն միւթալաւթը պիզճէ պըրազմալարընը իխթար վէ բէճա իտէրիք :

